

XÃ HỘI - NHÂN VĂN

**DIỄN NGÔN THÂN THỂ VÀ TÂM THỨC NỮ QUYỀN
QUA MỘT SỐ TRUYỆN NGẮN TIÊU BIỂU
CỦA Y BAN VÀ BÍCH NGÂN****TRƯƠNG THỊ THU THANH*****Tóm tắt**

Diễn ngôn thân thể trong văn học thường gắn với những tác phẩm mang tâm thức nữ quyền. Bởi lẽ, với những đặc trưng trong lối viết nữ, thân thể như một phương tiện biểu đạt nội dung tác phẩm. Bài viết đã vận dụng lý thuyết diễn ngôn và nữ quyền soi chiếu vào nhân vật nữ trong truyện ngắn Y Ban và Bích Ngân. Qua nghiên cứu cho ta thấy sự thấu hiểu sâu sắc của hai tác giả trước những số phận đàn bà. Đó là những người đàn bà dám đấu tranh đòi tự do, bình đẳng và mưu cầu hạnh phúc.

Từ khoá: Truyện ngắn, bản ngã, diễn ngôn, thân thể, nữ quyền, phái tính, giới, nữ giới.

Abstract

Physical discourse in literature is often associated with works of a feminist consciousness. Because, with characteristics in female writing, the body is a means of expressing the content of the work. The article has applied the theory of discourse and feminism to illuminate the female characters in the short stories Y Ban and Bích Ngân. Through research shows that the insight of the two authors before the fate of women. These are the women who dare to fight for freedom, equality and the pursuit of happiness.

Keywords: Short stories, ego, discourse, body, feminism, gender, gender, female.

1. Mở đầu

Y Ban và Bích Ngân là hai tác giả nữ tiêu biểu trong văn học Việt Nam đương đại với phong cách viết khác nhau. Tuy hai nhà văn này mang hai cá tính nhưng họ là nhà văn nữ nên có những điểm chung khi viết về phụ nữ. Xuyên suốt các truyện ngắn của Y Ban và Bích Ngân là hình ảnh người phụ nữ với nhiều

số phận khác nhau. Họ hiện lên với những khát khao yêu thương, sự dấn thân đi tìm bản ngã đàn bà và đặc biệt là sự khẳng định vị thế của mình trên văn đàn với tác giả nam. Trong các tác phẩm truyện ngắn của mình, Y Ban và Bích Ngân đã thể hiện lối viết nữ đầy trải nghiệm. Diễn ngôn thân thể như một phương cách cất lên tiếng nói đấu tranh đòi bình đẳng giới. Vì vậy, diễn ngôn thân thể không chỉ có ý nghĩa về mặt văn hóa mà còn có ý nghĩa về mặt chính trị, xã hội.

* Thạc sĩ, Trường Đại học Phú Yên

2. Diễn ngôn thân thể qua một số truyện ngắn tiêu biểu của Y Ban và Bích Ngân

Có rất nhiều quan điểm khác nhau về thuật ngữ diễn ngôn cũng như hướng nghiên cứu của từng trường phái văn học, trào lưu hay chủ nghĩa văn học hoặc các ngành khoa học. Đối với nhà ngôn ngữ học cấu trúc De Saussure, diễn ngôn được đặt trong cấu trúc ngôn ngữ. Ngôn ngữ gồm cái biểu đạt và cái được biểu đạt. Cái biểu đạt gồm âm thanh, ngữ âm, từ, câu,... và cái được biểu đạt là ý nghĩa câu, tư tưởng, nội dung. Còn M. Bakhtin cho rằng cần nghiên cứu diễn ngôn trong mối tương quan với đời sống xã hội và ý thức hệ. Diễn ngôn là sự biểu đạt trên câu tồn tại trong đời sống thực tiễn. “Tất cả mọi đặc điểm của diễn ngôn mà tôi biết là tính kí hiệu thuần túy, tính thích ứng phổ biến về ý thức hệ, tính tham dự giao tiếp đời sống” [1, tr.357]. Đối với Foucault thì ông cho rằng diễn ngôn gắn với loại hình tri thức và quyền lực xã hội. Chính vì vậy, ngôn ngữ chính là phương thức biểu đạt của tư tưởng và lịch sử. Diễn ngôn phải gắn với sức mạnh của nhân văn và sức mạnh thực tiễn. Diễn ngôn là một chỉnh thể thống nhất giữa nội dung và hình thức, chỉnh thể trong cái chỉnh thể của xã hội. “Thuật ngữ diễn ngôn có thể xác định là một chỉnh thể trần thuật hình thành hệ thống đồng nhất” [7, tr.136].

Mặt khác, diễn ngôn là cách nói năng, phương thức biểu đạt về con người, thế giới, về các sự việc trong đời sống. Nghiên cứu diễn ngôn chính là nghiên cứu ngôn ngữ. Ngôn ngữ thể hiện tư tưởng, quan điểm, quyền lực, địa vị của con người trong mối tương quan với xã hội. Nhưng điều đó không đồng nghĩa rằng diễn ngôn phải là công cụ diễn đạt mà là bản chất của tư tưởng, là biểu hiện của một ý thức hệ. Đối với nhà văn, diễn ngôn chính là biểu hiện

tư tưởng nghệ thuật, là lập trường, là phong cách, là tài năng sử dụng ngôn ngữ,... Vì vậy, diễn ngôn là hiện tượng siêu văn bản, liên văn bản, liên văn hóa trong tính thống nhất, tính hệ thống, tính chỉnh thể. Đó là một sự tụ hợp, kiến tạo. Có nghĩa rằng, một từ ngữ trong tác phẩm văn học là sự tác động qua lại của tác giả-người đọc-nhân vật, sự kiện.

Ở góc độ khác, diễn ngôn theo tiếng Pháp là discourse, có nghĩa là lời nói, là phát ngôn, là hành động lời nói tạo sinh văn bản gồm người nghe bình đẳng với người nói có quyền lực đa dạng trong cuộc sống. Diễn ngôn cũng là phương cách tạo lập nên tri thức cùng những thực hành xã hội, các dạng thức của chủ thể và mối quan hệ quyền lực. L. Phillips thì lại cho rằng diễn ngôn trước hết là hệ thống kí hiệu bao gồm những thành phần như ngôn ngữ và hình ảnh. Diễn ngôn không chỉ kiến tạo thế giới, mà bản thân nó cũng do thế giới kiến tạo nên. Hiện thực xã hội khách quan được xem là cấu trúc có ảnh hưởng tới thực tiễn diễn ngôn.

Diễn ngôn khi vận dụng vào văn học gồm có diễn ngôn trần thuật, diễn ngôn giới nữ, diễn ngôn cá nhân, diễn ngôn tính dục, diễn ngôn nghịch dị, diễn ngôn nữ quyền,... Trong đó, diễn ngôn thân thể cũng được các nhà văn nữ vận dụng khá nhiều trong những tác phẩm của mình. Họ dùng chính thân thể của mình để viết và trải nghiệm. Họ cố gắng từng ngày để khẳng định vai trò và vị trí của mình trong xã hội. Sự nỗ lực ấy đã đánh dấu bằng những thành quả đạt được không chỉ về mặt số lượng và chất lượng. Nhiều tác phẩm văn học ra đời gây ấn tượng mạnh mẽ đến với công chúng bạn đọc. Qua văn chương, với ngòi bút của mình là công cụ chính cho việc đấu tranh đòi bình quyền, vị trí của phụ nữ Việt Nam dần được xác lập trong một xã hội dân chủ, đổi

mới toàn diện. Họ không những được khẳng định mình trong xã hội, trên các phương diện chính trị, văn hoá, kinh tế mà còn cả trong văn học nghệ thuật. Có thể nói ý thức phái tính và tư tưởng nữ quyền phát triển từ đời sống văn hoá, chính trị, xã hội đến địa hạt văn chương.

Nếu phụ nữ muốn bình đẳng thì bản thân họ phải tự dần thân và phản kháng để đấu tranh cho sự tự do của mình. Họ phải tự tạo lập cuộc đời và tự tạo danh tính. Nhưng hành trình dần thân và đấu tranh của phụ nữ trong xã hội không phải là con đường bằng phẳng. Đó là một hành trình đầy đau khổ và chịu nhiều nỗi ám ảnh, đắng cay. Nhiều tác phẩm của Y Ban và Bích Ngân giàu hình ảnh về những người phụ nữ vất vả, lam lũ, bất hạnh. Họ hiện ra với bao nỗi cô đơn về tâm hồn, khó khăn trong hoàn cảnh sống. Sự áp bức, đè nén tinh thần và thể xác trước cuộc đời và số phận của những người phụ nữ thì nổi loạn trong suy nghĩ, trong hành động mới là cách giải thoát cho chính họ. Những người phụ nữ này đại diện cho tầng lớp người phải trải qua nhiều gian khó trong cuộc đời không may mắn, không người sẻ chia. Tựa như nhân vật nữ trong *Bức thư gửi mẹ Âu Cơ* – cô mất đi đứa con và mất luôn cả tình yêu, là cú sốc quá lớn đối với một cô gái ở tuổi đời còn quá trẻ. Cô rất đơn độc ngay trong chính ngôi nhà của mình, chính người mẹ và những quan điểm cũ xưa. Cô có một tình yêu đủ lớn, có đủ khả năng để làm mẹ bình thường như bao cô gái khác. Nhưng chính quan niệm cứng nhắc của người lớn đã ngăn cản hạnh phúc lứa đôi, ngăn cản thiên chức làm mẹ của cô bé. Cô bé ấy phải trải qua những trận đau đớn về thể xác lẫn tinh thần trên chiếc giường ở bệnh viện trong phòng cô – vắc. Và có lẽ, như vết hằn vết thương về thể xác lẫn tinh thần ấy luôn theo

bám suốt cuộc đời cô. Từ bấy đến nay, năm tháng trôi qua, con vẫn âm thầm đau nỗi đau của con. Nỗi đau nó vẫn trôi theo năm tháng nhưng nó lại bùng dậy bởi hàng ngày chứng kiến lại âm thầm nỗi đau... Sau ngày ấy con đã là người đàn bà từng trải, nhưng bên ngoài con vẫn là một thiếu nữ trong sáng, e ấp. Con chờ một tình yêu mới đến với con, tình yêu mới đến đâu có thể dễ dàng như lời nói ấy. Con đã từng trải, mẹ thì khắt khe hơn. Cuộc sống ngày ngày cứ diễn ra sôi động. Ngày ngày con vẫn nhập cuộc đi xem, đi vũ hội, đi du lịch,... nhưng sau tất cả những cuộc vui, con càng cô đơn hơn... Từ ngày ấy đến nay mẹ đau nỗi đau của mẹ. Con đau nỗi đau của con. Nhưng có đêm nào mẹ tỉnh dậy với nỗi đau của mẹ không? Đêm đêm ba mẹ vẫn bên nhau và con thức tỉnh với nỗi đau của mình” [9, tr.27, tr. 56 – 57]. Nhân vật Hạnh trong truyện ngắn *Cái rừng mình của vũ trụ* được nhà văn Bích Ngân miêu tả rất thực tế và day dứt. Nhờ cái rừng mình của vũ trụ ấy, đã giúp Hạnh hiểu thêm về tình cảm của người đàn ông mà chị yêu thương trong suốt mấy năm qua. Chị cứ ngỡ đây là người sẽ đem lại hạnh phúc cho mình, nhưng những cuộc điện thoại thắng thốt gọi tìm sau trận động đất làm cho chị nhận ra người chồng cũ mới là người thật lòng yêu thương chị. Hạnh thấy mình hụt hơi khi cố đeo đuổi giấc mơ màu hồng do chính mình vẽ nên, chị muốn quay về với người chồng cũ nhưng đã muộn. Thị trong truyện ngắn *I am đàn bà* đã bị vợ ông chủ đâm đá túi bụi vào người và tống giải thị ra toà. Nhân vật nữ trong truyện ngắn *27 bước chân lên thiên đường* chết lặng trước những lời lạnh lùng không chút tình cảm của người đàn ông mà mình đã ân ái mặn nồng “à này em, tình cờ mình gặp ở đám đông chúng mình nên tế nhị nhé” [4, tr.230]. Nàng trong

Nhân tình một mình vật vã chống chọi trước cơn tử thần khi chị đi phá thai, cô đơn đối diện với biết bao sự trêu ngươi và giễu cợt, vò vớ với chiếc bóng năm canh. Lam – nhân vật nữ trong truyện ngắn Bích Ngân cũng phải uống thuốc ngủ tự tử để tách khỏi bóng ma “trơ lì đến độ mòn nhẵn không còn sót lại chút nhân tính” [11, tr.91] của người đàn ông ôm ấp mình.

Phụ nữ tự tin vững bước trên con đường đi tìm bản ngã và khẳng định vị thế của mình. Họ biết bản thân có lợi thế về sắc đẹp thân thể. Họ tự mãn nguyện và kiêu hãnh với sắc đẹp ấy. Đó không phải ngẫu nhiên khi các truyện ngắn Y Ban và Bích Ngân thường miêu tả một cách trực diện về thân thể phụ nữ. Diễn ngôn thân thể đã giúp họ khắc họa rõ nét hơn về bức tranh người phụ nữ thời đương đại. Những nét đẹp thân thể của phụ nữ không còn mang tính ước lệ của văn học xưa như “làn thu thủy, nét xuân sơn” (*Truyện Kiều* của Nguyễn Du) hay “Đôi gò bông đào sương còn ngậm/ Một lạch đào nguyên suối chứa thông” (*Thiếu nữ ngủ ngày* của Hồ Xuân Hương). Thân thể phụ nữ trong truyện ngắn Y Ban và Bích Ngân hiện ra với vẻ đẹp mang tính trần thế đầy gợi cảm, gợi tình. Một làn da vỡ ra trắng nõn, mái tóc đã vào cữ óng của cô bé mới lớn trong tác phẩm *Chợ rằm dưới gốc cây cổ thụ* của Y Ban. Vẻ đẹp của cái bắp chân to như cây chuối hột, bàn tay to như cái quạt nan, nước da nâu rám, hàm răng hạt na đều tăm tắp của người đàn bà nghèo khổ cũng được Y Ban miêu tả sinh động trong truyện ngắn *I am đàn bà*. Một thân thể đẹp ngay chính bản thân họ cũng tự thấy hạnh phúc và mãn nguyện khi ngắm mình trong gương. Cô trong truyện ngắn *Người đàn bà đứng trước gương* luôn tự tin, kiêu hãnh với sắc đẹp của mình. Cô luôn tự ngắm mình và tự thoả mãn với làn da mịn màng, với đôi

mắt mở to, với cái miệng tươi luôn cười nụ vừa phải đầy duyên dáng và với gương mặt đầy đặn dù không còn trẻ. Nàng yêu thân thể mình. “Nàng có thể để nguyên quần áo, gỡ chiếc gương lại chỗ nắng để chiêm ngưỡng nét trẻ trung của chính mình. Nàng thấy láng láng và đầy tự hào hơn khi những tia nắng hồng tô điểm thêm sự rạng rỡ trên khuôn mặt bầu bầu trẻ lâu của nàng. Nàng là cô gái sở hữu những bước đi đầy quyến rũ cùng thân hình hoàn mỹ đến nỗi màu sắc, kiểu dáng, nhãn hiệu của trang phục, của valise, của xách tay như mờ đi và lẫn chìm vào khoảng không chọn vẹn” [11, tr.19]. Với thân hình đẹp và cân đối như vậy nên trong chiếc quần ngắn ôm khít đã làm nổi rõ cặp mông tròn rần rần chắc với đôi chân thon dài rám nắng của cô. “Trong gương, da thịt sáng loáng. Một tấm thân tròn mình cá trắm, với hai cái bánh vú dày” (truyện *Tự* của Y Ban). Nét đẹp đôi vú trong truyện ngắn của các chị được miêu tả thật tự nhiên đầy gợi tình như một bước đệm để tác giả nữ hướng đến những khát khao yêu đương bản năng.

Bên cạnh việc khắc họa những nét đẹp thân thể của phụ nữ, sex cũng được hai nữ văn sĩ viết với nhiều sắc thái cảm xúc khác nhau: khi trần trụi, mãnh liệt khi nhẹ nhàng, mềm mại. Phải chăng, đây là hình thức để họ tự giải toả mình, khẳng định tiếng nói của mình trong việc đòi bình đẳng giới. Những hành vi khoái lạc có thể là mặc cảm giống nòi, mặc cảm thân phận, chán thương tình thần tuổi ấu thơ hoặc là sự đê tiện, là những toan tính của con người hoặc là hạnh phúc, là tình yêu, là sự trống rỗng vô định hoang hoải từ bản năng hoang sơ. Nhưng mỗi hành động tính dục được quan niệm như một bản mật mã mà hai nhà văn nữ gói gắm trong truyện ngắn. Tính dục đã trở thành tấm gương phản chiếu tâm hồn

sâu kín của bản ngã nữ giới. Hai tác giả nữ đã vượt qua tất cả những định kiến của xã hội khi đưa “bí mật phòng the” vào tác phẩm để khẳng định vị thế và tiếng nói của mình trong xã hội và văn đàn. Sự thay đổi tư duy và sự mở rộng của tinh thần dân chủ xã hội khiến nữ giới có điều kiện tự do cất cao tiếng nói của mình với tư cách là chủ thể độc lập. Bản thân nữ giới đã có những thay đổi lớn về nhận thức. Họ có học vấn, có điều kiện tự chủ kinh tế và có khả năng am hiểu luật pháp. Sự tài năng và bản lĩnh của phụ nữ đã giúp họ thoát khỏi trình trạng bị nó, anh ấy, ông ấy hoá. Cấu trúc sinh học cũng như sự nhạy cảm và mối quan tâm của nữ giới có nhiều điểm gặp gỡ với nhịp sống thời hiện đại.

Lối hành văn của hai tác giả tuy táo bạo, mạnh mẽ, gây hấn khi thẳng thắn thể hiện cái nhìn riêng của bản thân về giới nhưng đâu đó vẫn còn tồn tại sự nhẹ nhàng nữ tính một cách vô thức trong câu chữ của họ. Điều này tạo nên một nét rất riêng cho tác giả. Y Ban và Bích Ngân ngày một trưởng thành hơn trong môi trường trải nghiệm mới. Họ mạnh dạn đi vào cuộc sống con người. Truyện ngắn của Y Ban và Bích Ngân không còn mang tính hời hợt khi nói về những nỗi niềm khao khát thỏa mãn tính dục. Họ chủ tâm khám phá chiều sâu bản ngã con người, đặc biệt là phụ nữ. Họ vượt qua tất cả rào cản của truyền thống và những định kiến xã hội để khai phá những phần “người” còn bỏ ngỏ của văn học Việt Nam. Họ xoáy sâu bản năng con người để tìm cho mình một lối đi mới. Đó là một hành trình tìm kiếm hạnh phúc, tìm kiếm bản ngã. Nàng trong *Em vẫn gọi tên anh là nước Nga* là một người đàn bà không cầu kì và biết tự yêu mình như những người đàn bà khác. Nàng là một người phụ nữ luôn khao khát nhận được nhiều nụ hôn đến độ

thèm khát trước đôi môi trẻ trằng của người đàn ông khác ngoài chồng mình. Nguyên nhân là bởi nàng cô đơn, nàng không bao giờ được chồng hôn. Sự thiếu thốn tình cảm quá lớn đã dẫn đến tư tưởng ngoại tình và quyết định muốn nói lời xa chồng để đến với hạnh phúc thật sự nàng đang rất cần có. Bản thân phụ nữ luôn phức tạp như chính sự cấu tạo cơ thể của họ. Họ luôn muốn được yêu, muốn được nâng niu là tâm lý chung của giới nữ. Thân thể nữ như chiếc bình thủy tinh dễ vỡ nên cần lắm những bàn tay nhẹ nhàng. Phụ nữ như con mèo mướp. Họ thích được ve vuốt và âu yếm. Cơ thể họ sẽ mềm nhũn, đôi mắt họ sẽ sáng long lanh, đôi môi họ sẽ đỏ mọng và trẻ xuống, làn da họ sáng loáng nếu bản năng được thỏa mãn. Những biểu hiện đó chúng ta có thể bắt gặp ở nhân vật nữ trong *Hai mươi bảy bước chân là lên thiên đường* của Y Ban. Nàng là một cô gái rất thông minh biết việc nào nên hay không nên và tự quyết định cuộc sống của mình nhưng chính cô cũng khó có thể vượt qua cảm dỗ ngọt ngào... để theo anh vào khách sạn với bước chân run rẩy. “Cô thông minh” trong truyện ngắn *Những nghịch lý của thân Ai – rết* cũng khao khát có được một tình yêu nam nữ như “chị dịu dàng”. Bản năng trong cô đang thổn thức trước những niềm hạnh phúc của chị. “Cô cũng khao khát một chàng trai. Cô mơ bằng những điều cô nghĩ... Cô đặt tay lên để tìm một cơn thổn thức. Cô đụng phải đôi vú căng mọng. Một đôi vú có khác gì của “chị dịu dàng” đâu. Cô ước, cô mong, cô khát... Một luồng điện êm dịu chạy suốt dọc thân cô toả xuống đôi chân giòn giã” [2, tr.81]. Cảm xúc tình yêu đầu tiên của những cô gái mới lớn luôn mang nhiều nhựa sống tươi trẻ, trinh nguyên. Đó cũng là cảm xúc của Lựa trong *Chợ rằm dưới gốc cây cổ thụ* (Y Ban) khi rung

động trước một chàng trai trẻ. Người con trai ấy nhẹ nhàng bước vào trái tim Lụa như tiếng sáo du dương anh vẫn thường hay thổi cho cô nghe mỗi khi gặp nhau tại chợ rằm. Nàng khao khát được người yêu ôm ấp, mơn man da thịt mình đến cả ngay trong những giấc mơ. Mỗi đêm nàng mơ thấy mình trong vòng tay ôm chặt của Thắng. Những lúc như vậy, Lụa có cảm giác như “da thịt mình tách ra”. “Giấc mơ đêm lại đưa cô vào cơn mê lạ. Thắng nằm bên cạnh cô vuốt ve, bàn tay anh động đến đâu thì da thịt cô mở ra đến đó. Một luồng khí trời tinh khiết, một dòng nước nguồn tinh khiết, một tia chớp chói sáng bủa vây cơ thể Lụa. Cô nép vào người Thắng” [2, tr.58].

Đó là những cảm xúc của những cô gái trẻ còn phụ nữ đã có chồng thì sao? My trong tám thân trần cũng làm cô cảm giác nhồn nhột khiến cô phải “dụi dụi gương mặt còn lừ lừ vào ngực chồng” [11, tr.44]. Cảm xúc xác thịt trong Lam càng rạo rực hơn nữa. Mỗi khi cậu huấn luyện viên chạm vào thân thể cô, Lam cảm nhận ra da thịt mình chột ăm nóng, đầu óc choáng váng ngây ngất như say sóng. Lam là người phụ nữ đã có chồng. Mùi đời, mùi đàn ông cô đã kinh qua nên sự thèm khát thể xác lại càng rạo rực hơn. Lam say mê với mùi mồ hôi hăng nồng và nóng hổi của cậu thanh niên trẻ ấy. Mùi của cơ thể. Mùi của đàn ông tăng thêm sự ham muốn chung đụng xác thịt. Bằng diễn ngôn thân thể, Y Ban và Bích Ngân bộc lộ hết tất cả những khát khao thầm kín từ trong sâu tâm thức của người phụ nữ.

Bích Ngân và Y Ban đã cho người đọc có cái nhìn bao quát hơn về những cung bậc cảm xúc khác nhau của mỗi số phận người phụ nữ. Mỗi người mỗi số phận nhưng chung quy về mặt tình cảm phụ nữ đều có những khát khao

được hạnh phúc thật sự từ tình thần lẫn thể xác. Một tâm hồn hoà nguyện cùng những khoái cảm của xác thịt tạo nên nhưng luồng tinh khí phấn khởi cho cuộc sống của họ. Trong dòng chảy của nền văn học mới và nhất là văn học nữ đương đại Việt Nam, việc nói thẳng, nói thật là điều quan trọng có thể giải bày hiệu quả những cảm xúc thầm kín của phụ nữ. Y Ban và Bích Ngân đã dùng chính ngôn ngữ thân thể để viết về các giá trị cuộc sống với một cái nhìn khác hơn, mới mẻ hơn và “đời” hơn.

3. Tâm thức nữ quyền qua một số truyện ngắn tiêu biểu của Y Ban và Bích Ngân

Phụ nữ thế kỷ XXI, không còn phụ thuộc vào đàn ông. Họ có quyền yêu, quyền ly hôn. Họ được tự do quyết định cuộc đời. Xã hội ngày càng phát triển, phụ nữ càng được quan tâm nhiều hơn. Nhưng để họ thật sự được bình đẳng với nam giới thì đòi hỏi một sự nỗ lực rất lớn từ chính bản thân phụ nữ chủ yếu và phần nhiều từ phía xã hội.

Y Ban và Bích Ngân đã không ngừng phấn đấu hoàn thiện bản thân và nâng cao tài năng văn chương. Kết quả cho sự nỗ lực ấy là những tác phẩm đặc sắc ra đời. Họ viết bằng tất cả niềm đam mê và tình yêu văn chương. Mỗi trang truyện ngắn hiện lên hình ảnh người phụ nữ với thân thể đầy quyến rũ, đầy khát khao yêu thương và mong muốn được tự do. Bức tranh về hình ảnh người phụ nữ đẹp trong truyện ngắn Y Ban và Bích Ngân không dừng lại ở sự chiêm ngưỡng mà nó còn mang thông điệp bình đẳng giới. Tất cả những gì thuộc về thân thể cũng đều mang ý nghĩa giao tiếp. Trong các truyện ngắn của Y Ban và Bích Ngân, từ bàn tay nhỏ nhắn và mềm mại hiếm thấy, đôi chân dài miên man, những bộ ngực tuyệt đẹp lấp ló, hay ánh mắt và khoé môi đa tình, hờn

dối đến cái nhũ mào, trợn mắt hay quát tháo cũng đều mang ý nghĩa văn hóa xã hội. Các nhân vật nữ như đại diện cho tiếng nói của phụ nữ trong quá trình đấu tranh đòi bình quyền và khẳng định nhân vị đàn bà.

Bằng diễn ngôn nữ giới, Y Ban và Bích Ngân như đại diện *giới thứ hai* để lên tiếng nói đòi quyền bình đẳng giới với cánh mày râu. Nếu phụ nữ muốn bình đẳng về thân xác, tình dục lẫn tinh thần thì “người nữ phải được tiếp cận với thể giới nam giống như người nam tiếp cận với thể giới nữ” (Simone de Beauvoir). Chẳng thể nào có được kinh nghiệm hữu ích với những dòng lý thuyết trên sách vở; mà chỉ có tự mình dần thân, từng trải thì mới cảm nhận và hiểu được từng khoảng khắc cảm xúc của chính người đó.

Phụ nữ hiện đại luôn nhận thấy giá trị bản thân. Họ là những người phụ nữ thông minh và học giỏi. Họ luôn làm chủ mọi tình thế. Họ khẳng định vẻ đẹp thân thể cũng là khẳng định quyền nữ giới của mình. Phụ nữ hôm nay đầy tự tin và bản lĩnh. Họ tự tin và ranh mãnh như “con quỷ nhỏ”. Họ mạnh dạn thổ lộ những suy nghĩ của mình với người khác có khi ngạo mạn và thật trẻ con. Phụ nữ ngày nay cần sống cho mình. Yêu mình trước hãy yêu người sau. “Em chưa nghĩ tới cái thì tương lai xa xôi đó. Em muốn sống cho mình trước đã” [8, tr.30]. Phụ nữ có biết quý trọng bản thân mình thì mới được người đàn ông trân trọng. Họ cần sống và thực hiện những điều mình thích. Họ nên biết phải yêu mình hơn tất cả, biết phải tự mình cảm nhận hương vị của cuộc sống. Và, cả việc hôn nhân của mình, phụ nữ phải tự đặt mình vào thể chủ động ngỏ lời yêu, chủ động cầu hôn và sẵn sàng chia tay. Phụ nữ ngày nay không những đẹp mà còn chứng tỏ mình bằng sự thông minh và mạnh mẽ. Tâm lý nam giới

bây giờ cũng không đón nhận một chiều về nét đẹp đơn thuần của phụ nữ. Nội tâm, cá tính và sự tự tôn, sự kiêu hãnh là những yếu tố tạo nên sự hoàn thiện ở một người phụ nữ. Họ cần phải đẹp về thể xác, đẹp về tâm hồn và đẹp cả đạo đức. Khi phụ nữ đã có tài, có tiền và có danh vọng thì họ có quyền tự do và bình đẳng. Theo Chủ nghĩa Marx, chỉ khi lao động, con người mới được tồn tại. “Người phụ nữ có thể tự tạo công việc cho mình là người phụ nữ sẽ có được danh vọng và vận mệnh” (Amelia Earhart). Phụ nữ muốn tự giải phóng mình thoát khỏi sự phụ thuộc vào nam giới, khẳng định vị thế của mình với đàn ông và trong xã hội, làm chủ được đồng tiền, làm chủ cuộc sống của mình,... thì chỉ có lao động sản xuất mới có thể thực hiện được bình đẳng giới. Mỗi phụ nữ trên khắp địa cầu này, không phân biệt màu da, không phân biệt sắc tộc, không phân biệt phương Tây hay phương Đông, ở họ luôn có điểm chung: khát khao được yêu thương, khát khao được hạnh phúc, khát khao được trân trọng và khát khao được bình đẳng, bình quyền từ thể xác, tinh thần đến tình dục. Trong cuộc đời phụ nữ của mình, họ luôn cố gắng vươn lên để khẳng định bản ngã, khẳng định vị thế của mình đối với nam giới trên mọi phương diện. Mục đích của nữ quyền như một phong trào chính trị là làm cho đàn bà và đàn ông bình đẳng hơn về pháp lý, xã hội, tình dục và văn hoá.

Bàn về vấn đề nữ giới, đặc biệt trong vấn đề bình quyền nam nữ thì có thể truyện ngắn Y Ban được đánh giá mạnh mẽ hơn, góc cạnh hơn truyện ngắn của Bích Ngân. Vì vậy, trong truyện ngắn Y Ban, người ta có thể bắt gặp rất nhiều hình ảnh những cô gái, những người đàn bà vừa xinh đẹp vừa tài năng. Trong truyện ngắn của Y Ban, có thể nhận ra, mảng đề tài được chị đề cập nhiều nhất là tình yêu

và phụ nữ. Những nhân vật nữ của Y Ban luôn khao khát được yêu, được sống, được là chính bản thân mình. Vì lẽ đó mà nhân vật của chị thường hiện lên với đầy vẻ nữ tính: từ làn da, mái tóc, đôi mắt, từ tấm lưng, bắp tay, bắp chân, bầu ngực... Y Ban thường miêu tả cơ thể, những biểu hiện riêng của cơ thể nữ, khí chất nữ, những biểu hiện sinh học nữ mang ký hiệu thân thể. Đó là làn da vỡ ra trắng nõn, mái tóc đã vào cỡ óng của cô bé mới lớn trong tác phẩm *Chợ rằm dưới gốc cây cổ thụ* (2003), từ cái bắp chân to như cây chuối hột, bàn tay to như cái quạt nan, nước da nâu rám, hàm răng hạt na đều tăm tắp của người đàn bà nghèo khổ trong *I'm đàn bà* (2006). Hay trong truyện *Người đàn bà đứng trước gương* thể hiện sự khám phá lại cơ thể của người đàn bà đã qua sinh nở, có cái nghi ngại, ngỡ ngàng, có cả lo lắng, sợ hãi, có cả sự tự hào, tự ngưỡng mộ. “Nàng chậm rãi mở từng cúc áo, khuôn ngực đầy đặn, trắng ngà hiện ra. Hai tòa thiên nhiên như hai nắm cơm đẹp, chắc chắn với những núm hoa bí, hoa mướp đã qua thời kì đơm trái” [3, tr.151]. Nhưng đối với Bích Ngân, chị thường tập trung miêu tả thế giới nội tâm của nhân vật, những suy nghĩ, khát khao, dằn vặt của họ đối với cuộc sống, với tình cảm của bản thân. Người đàn bà trong truyện ngắn Bích Ngân cũng không kém phần hấp dẫn và sắc sảo. “Ngày yêu ông Hà, bà còn trẻ trung hơn, quyến rũ hơn cả Kim và Thuý với đôi chân thon dài, eo nhỏ, ngực nở, da mịn, mắt đen láy và mau nước mắt” [10, tr.68]. Thân thể là niềm tự tin và sự kiêu hãnh của phụ nữ. Nhưng “thời gian cũng như những con sóng ngoài kia, chúng nhón nha bào mòn và đập vùi mọi thứ. Và, vẻ đẹp của hình hài, của da thịt bao giờ cũng là cái đẹp dễ lụi tàn, dễ đánh mất dù con người có lòng sức mọi phương kế

để trì hoãn, níu kéo?” [10, tr.68].

Vẻ đẹp phụ nữ và tài năng luôn đóng một vai trò rất quan trọng với cuộc đời của họ. Người chồng chán vợ, chán ngấy đến độ đòi ly hôn với vợ, chán vì “lúc nào, nàng cũng lẻo đẻo bên chồng và coi đức lang quân đích thị là một ông hoàng” [10, tr.27]. Nàng không có bản lĩnh và cái tôi riêng của chính mình nên đã làm cho “cái sự chán cứ lan dần và phình lên như quả bom căng, choáng hết tâm trí và triệt tiêu dài dài cái cảm giác ham muốn, kể cả cái ham muốn giản đơn thường trực của một thằng đàn ông” [10, tr.27]. Nhưng khi nàng biết chăm sóc bản thân, biết lạnh lùng, biết yêu quý chính mình, biết sống vì mình thì càng làm cho nàng ngày càng giá trị, càng có sức hút với cánh đàn ông. Nàng “khiến ông hàng xóm thần thờ, cứ lén lén liếc mắt nhìn” và làm cho người cùng giới phải ganh tị, “khiến bà hàng xóm thì luôn miệng mắng mèø nhiếc chó và xói cái nhìn hậm hực sau lưng nàng” cũng là lúc chồng nàng phải quay đầu ngược lại, ngắm lại người vợ của mình “chẳng thua gì vợ bạn” thì cũng là lúc người chồng nhận ra giá trị của vợ mình; đó cũng là lúc “nhận ra cái nguy cơ mất nàng” [10, tr.31]. Và, “sau giờ làm việc ở công ty, nàng không còn tắt tả chợ búa cơm nước, mà chỉ tạt vào cửa hàng fast food hoặc ghé tiệm ăn mua cơm hộp, canh bịch. Việc giặt giũ, lau, chùi, chăm hoa, chăm cây, chăm chó, chăm chồng,... nàng khoán trắng cho bà giúp việc làm đều đều hai tiếng đồng hồ mỗi ngày. Ngoài giờ đi làm và ngoại trừ lúc ngủ, thời gian còn lại, nàng dành hết cho việc tự chăm sóc bản thân, ưu tiên đặc biệt cho việc trùng tu, tôn tạo và nâng cấp dung nhan của mình” [11, tr.30]. Nàng đã thực sự biến thành người phụ nữ hoàn toàn khác trước đây. Nàng không còn là con mèø yếu ớt, sợ nước, sợ lạnh,

co rúc tìm hơi ấm của chồng mà trở thành một người phụ nữ xinh đẹp, tự tin. Vứt hết đi những bước đi e dè rón rén ngày nào mà thay vào đó là những bước chân lạnh lùng kiêu kỳ của người đẹp trên sàn catwalk.

Tóm lại, phụ nữ hiện đại luôn tự hào và kiêu hãnh với chính bản thân mình. Họ là những người đàn bà không những đẹp về hình thể mà còn tài năng. Tự tin, đầy bản lĩnh trước những biến động, đổi thay của cuộc sống và số phận là yếu tố không thể thiếu để phụ nữ vươn lên giành lấy bình đẳng giới.

4. Kết luận

Hình ảnh những người phụ nữ trong truyện ngắn Y Ban và Bích Ngân hiện ra với những nét hiện đại. Họ là những người phụ nữ cô đơn nhiều nỗi loạn nhưng bên trong lại luôn khát khao hạnh phúc về tình yêu và hôn nhân. Trong con người họ luôn có sự tự ý thức về mình, tự ý thức về bản thân, về đẹp tâm hồn lẫn thể xác. Họ luôn ý thức được vị trí và giá trị của bản thân. Một cái “tôi” đầy đủ nghị lực và bản lĩnh để tự quyết định cuộc sống và số phận của mình. Tất cả những bức hoạ về những người phụ nữ ấy hiện lên còn nửa vời, còn bỏ ngỏ như những cung bậc cảm xúc vang lên thể hiện lòng thương cảm của nhà văn; đồng thời, chính họ đã góp phần lớn trong tiếng nói nữ quyền.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Bakhtin, *Bakhtin toàn tập*, tập 2, Nxb Giáo dục Hà Bắc, Thạch Gia Trang, năm 1998.

- [2] Y Ban, *Chợ rằm dưới gốc cây cổ thụ*, Nxb Hội Nhà văn, Hà Nội, năm 2003.
- [3] Y Ban, *I am đàn bà*, Nxb Phụ nữ, Hà Nội, năm 2007.
- [4] Y Ban, *Xuân Từ Chiều*, Nxb Phụ nữ, Hà Nội, năm 2008.
- [5] Y Ban, *Người đàn bà xấu thì không có quà*, Nxb Văn học, Hà Nội, năm 2014.
- [6] Y Ban, *Cuối cùng thì đàn bà muốn gì*, Nxb Phụ nữ, Hà Nội, năm 2015.
- [7] Foucault M, *The Archaeology of knowledge and the discourse on language (Khảo cổ học tri thức và bài thuyết trình về ngôn ngữ)*, Smith, A. M. Sheridan dịch, Nxb New york: Pantheon Books, năm 1972.
- [8] Bích Ngân, *Thế giới xô lệch*, Nxb Hội Nhà văn, TP. HCM, năm 2010.
- [9] Bích Ngân, *Trăng mật ở đảo*, Nxb Văn Nghệ TP.HCM, TP. HCM, năm 2010.
- [10] Bích Ngân, *Cái đầu siêu định vị*, Nxb Trẻ, TP. HCM, năm 2013.
- [11] Bích Ngân, *Kẻ tổng tình*, Nxb Trẻ, TP. HCM, năm 2014.
- [12] Bích Ngân, *Ngày mới nhẹ nhàng*, Nxb Trẻ, TP. HCM, năm 2015.
- [13] Bích Ngân, *Dòng xoáy nghiệt ngã*, Nxb Văn hoá Nghệ thuật, Hồ Chí Minh, năm 2016.

Ngày nhận bài: 10/10/2019

Ngày gửi phản biện: 1/06/2020